

Spis treści

Nota biograficzna autora	13
Wykaz akronimów	15
Wstęp	17
Rozdział 1	
U progu Konferencji „2 + 4”: antecedencje prawne	23
1.1. Uwagi wprowadzające	23
1.2. Antecedencje prawne: problem granicy	29
1.2.1. Uwaga wstępna	29
1.2.2. Stanowisko Polski w okresie powojennym w sprawie granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej	32
1.2.2.1. Ustanowienie w Umowie poczdamskiej z 2 sierpnia 1945 r. polskiej granicy zachodniej na Odrze i Nysie Łużyckiej	32
1.2.2.2. Uznanie przez NRD granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej	38
1.2.2.3. Uznanie przez RFN granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej	40
1.2.3. Stanowisko ówczesnej RFN w sprawie granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej	44
1.2.3.1. Zagadnienie podmiotowości prawnomiędzynarodowej państwa niemieckiego	45
1.2.3.2. Stanowisko w doktrynie państwowej („pozycji prawnej”) RFN wobec granicy polsko-niemieckiej	47
1.2.3.3. Odzwierciedlenie stanowiska RFN w jej prawie wewnętrznym	48
1.2.4. Wnioski w obliczu procesu jednoczenia się Niemiec	50
1.3. Antecedencje prawne i polityczne: problem odszkodowań od Niemiec	57
1.3.1. Antecedencje prawne	57
1.3.2. Wnioski związane z przeobrażeniami ustrojowymi w Polsce oraz w obliczu procesu jednoczenia się Niemiec	61
1.4. Wnioski	79

Rozdział 2**Konferencji „2 + 4”: powołanie, strony, przedmiot, przebieg**

i problem aktu finalnego	84
2.1. Uwagi wprowadzające	84
2.2. Okoliczności powołania Konferencji „2 + 4”	85
2.3. Strony Konferencji „2 + 4”	92
2.4. Status Polski w Konferencji „2 + 4” i zakres udziału	97
2.5. Zasady organizacyjne oraz główne etapy przebiegu Konferencji „2 + 4”	105
2.6. Przedmiot Konferencji „2 + 4”	118
2.7. Wokół aktu finalnego Konferencji „2 + 4”	123
2.8. Wnioski	134

Rozdział 3**Problem granicy polsko-niemieckiej podczas obrad**

Konferencji „2 + 4”	137
3.1. Uwagi wstępne	137
3.2. Wyostrezenie problemu granicy polsko-niemieckiej u progu zjednoczenia Niemiec: negocjacje nad Wspólnym Oświadczeniem Mazowiecki-Kohl	140
3.3. Sprawa granicy polsko-niemieckiej w pierwszych miesiącach obrad Konferencji „2 + 4”	154
3.3.1. Pierwsze polskie inicjatywy i konkretyzacja przebiegu Konferencji „2 + 4”	154
3.3.2. Polska propozycja traktatu	156
3.3.3. Niemiecka propozycja gwarancji w rezolucjach parlamentów obu państw niemieckich – rezolucja <i>Bundestagu</i> z 8 marca 1990 roku	166
3.3.4. Polski projekt traktatu	171
3.3.5. Rozmowy trójstronne Polska-NRD-RFN w maju 1990 roku	181
3.3.6. Rezolucje <i>Bundestagu</i> i Izby Ludowej z 21 czerwca 1990 roku	215
3.4. Spotkanie Konferencji „2 + 4” 4 lipca 1990 roku w Berlinie stolicy NRD na szczęblu dyrektorów politycznych z udziałem przedstawiciela polskiego MSZ	224
3.5. Dyskusje i nieporozumienia wokół polskiej propozycji dotyczącej „wejścia w życie traktatu dotyczącego granicy najpóźniej w dniu wejścia w życie ‘regulacji końcowej’”	236
3.6. Wnioski	246

Rozdział 4

Problem odszkodowań od Niemiec podczas obrad Konferencji „2 + 4” 250

4.1. Uwagi wstępne	250
4.2. Stanowisko członków Konferencji „2 + 4” wobec problemu odszkodowań od Niemiec	252
4.3. NRD a sprawa odszkodowań od Niemiec podczas Konferencji „2 + 4”	264
4.4. Izrael i organizacje żydowskie a odszkodowania od Niemiec	268
4.5. Wnioski	269

Rozdział 5

Spotkanie Konferencji „2 + 4” na szczepku ministrów spraw zagranicznych w Paryżu w dniu 17 lipca 1990 roku z udziałem Polski 272

5.1. Uwagi wstępne	272
5.2. Przedmiot i ramy proceduralne części spotkania z udziałem Ministra Krzysztofa Skubiszewskiego	274
5.3. Przebieg spotkania	278
5.4. Notyfikowanie Protokołu paryskiego rządowi polskiemu	294
5.5. Oświadczenia złożone w Paryżu z punktu widzenia prawa międzynarodowego	299
5.6. Wnioski	301

Rozdział 6

Traktat o ostatecznej regulacji w odniesieniu do Niemiec (Traktat „2 + 4”) 305

6.1. Uwagi wstępne	305
6.2. Strony Traktatu „2 + 4”	311
6.3. Status Polski	315
6.4. Postanowienia Traktatu „2 + 4”	323
6.5. Dokumenty powiązane ze Traktatem „2 + 4” i ich status prawny	331
6.5.1. Uwagi ogólne	331
6.5.2. Uzgodniony zapis protokolarny	331
6.5.3. Wspólny list Premiera L. de Maizièrè i Ministra H.-D. Genschera z 12 września 1990 roku	334
6.5.4. Oświadczenie czterech mocarstw z 1 października 1990 roku ...	337
6.5.5. Protokół paryski	339
6.5.6. Umowy międzynarodowe powiązane z Traktatem „2 + 4”	340
6.6. Ratyfikacja Traktatu „2 + 4”, jego wejście w życie, depozytariusz i tekst oryginalny	340
6.7. Traktat „2 + 4” a „uregulowanie pokojowe” lub „traktat pokoju”	341
6.8. Wnioski	345

Rozdział 7

Kontekst Traktatu „2 + 4”: umowy powiązane z Traktatem „2 + 4”

i węzłowe aspekty konstytucyjne ustanowienia jedności Niemiec	348
7.1. Uwagi wstępne	348
7.2. Węzłowe aspekty konstytucyjne ustanowienia jedności Niemiec	349
7.2.1. Forma prawna ustanowienia jedności Niemiec	349
7.2.2. Dostosowanie Konstytucji NRD	353
7.2.3. Podstawy „ustanowienia jedności państwowej” Niemiec w Ustawie Zasadniczej RFN	357
7.2.4. Traktat zjednoczeniowy	359
7.2.5. Wystąpienie NRD z Układu Warszawskiego	360
7.2.6. Wystąpienie NRD z RWPG	363
7.2.7. Zjednoczone Niemcy we Wspólnocie Europejskiej (Unii Europejskiej)	364
7.3. Umowy RFN z ZSRR powiązane z Traktatem „2 + 4”	368
7.3.1. Układ o niektórych środkach przejściowych (Układ przejściowy)	368
7.3.2. Traktat o warunkach ograniczonego w czasie pobytu wojsk radzieckich na terytorium RFN oraz warunkach ich planowego wycofania (Traktat w sprawie wycofania wojsk) ...	370
7.3.3. Traktat o dobrym sąsiedztwie, partnerstwie i współpracy (Traktat o partnerstwie) i inne bilateralne umowy	372
7.4. Umowy RFN z trzema mocarstwami zachodnimi powiązane z Traktatem „2 + 4”	375
7.4.1. Porozumienie RFN z trzema mocarstwami zachodnimi z 27–28 września 1990 roku	375
7.4.2. Porozumienia w sprawie stacjonowania wojsk państw zachodnich na terytorium zjednoczonych Niemiec	376
7.4.3. Porozumienie w sprawie stacjonowania wojsk państw zachodnich na terytorium Berlina	378
7.4.4. Porozumienie w sprawie uregulowania określonych spraw dotyczących Berlina	379
7.5. Wnioski	380

Rozdział 8

Status prawny istniejącej granicy polsko-niemieckiej

w świetle postanowień Traktatu „2 + 4”	382
8.1. Uwagi wstępne	382
8.2. Położenie kresu tzw. zastrzeżeniu związanemu z traktatem pokoju (<i>Friedensvertragvorbehalt</i>)	385
8.2.1. Interpretacja postanowień Traktatu „2 + 4”	385

8.2.2. Wygaśnięcie tzw. <i>Deutschlandvertrag</i> na mocy Porozumienia RFN z trzema mocarstwami zachodnimi z 27–28 września 1990 roku	388
8.2.3. Konkluzja generalna	389
8.3. Zawarcie Traktatu między Polską a zjednoczonymi Niemcami o potwierdzeniu granicy polsko-niemieckiej	390
8.3.1. Znaczenie Traktatu „2 + 4” w odniesieniu do Traktatu między Polską a zjednoczonymi Niemcami o potwierdzeniu granicy polsko-niemieckiej	390
8.3.2. Aspekty proceduralne	391
8.3.2.1. Zobowiązanie do zawarcia traktatu – ramy czasowe	391
8.3.2.2. Zawarcie Traktatu o potwierdzeniu istniejącej granicy polsko-niemieckiej jako części uregulowania „zewnątrznych aspektów” ustanowienia jedności niemieckiej	408
8.3.2.3. Traktat o potwierdzeniu istniejącej granicy polsko-niemieckiej a „duży” traktat	409
8.3.3. Aspekty merytoryczne	413
8.3.3.1. Potwierdzenie w Traktacie Polski ze zjednoczonymi Niemcami istniejącej granicy polsko-niemieckiej	413
8.3.3.2. Skuteczność postanowień w sprawie granicy w niemieckim prawie wewnętrznym	416
8.4. Jak wypłatać się z dawnej „pozycji prawnej” – rozterki doktryny niemieckiej	422
8.5. Wnioski	425

Rozdział 9

Wpływ Traktatu „2 + 4” i powiązanych z nim umów międzynarodowych na wypłatę przez zjednoczone Niemcy odszkodowań dla ofiar zbrodni nazistowskich	428
9.1. Uwagi wstępne	428
9.2. Postanowienia Traktatu „2 + 4” i umów międzynarodowych z nim powiązanych	432
9.2.1. Postanowienia Traktatu „2 + 4”	432
9.2.2. Postanowienia Traktatu Zjednoczeniowego	433
9.2.3. Postanowienia Porozumienia RFN z Francją, Stanami Zjednoczonymi i Zjednoczonym Królestwem z 27–28 września 1990 roku	434
9.3. Traktat „2 + 4” a reparacje od Niemiec w formule poczdamskiej	442
9.4. Świadczenie indywidualne dla ofiar zbrodni nazistowskich (rozwiązanie pragmatyczne)	453

9.4.1. Wyплаты ze zjednoczonych Niemiec na rzecz ofiar zbrodni nazistowskich zamieszkałych w Polsce	453
9.4.2. Wyплаты ze zjednoczonych Niemiec na rzecz ofiar zbrodni nazistowskich zamieszkałych w innych państwach	456
9.4.2.1. Ofiary zamieszkałe w pozostałych państwach Europy Środkowej i Wschodniej	456
9.4.2.2. Porozumienie artykułu 2	457
9.4.2.3. Inne świadczenia	458
9.5. Wnioski	458
Podsumowanie	463
Kalendarium 1990–1992	472
Bibliografia	479